

Володимир Васильович ЗАХАРКЕВИЧ

аспірант, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-2676-9063>

e-mail: vova31000@gmail.com

РОЛЬ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ І МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

Розкриття означеної проблематики можливе тільки у комплексі: з позицій нормативно-правового забезпечення та соціально-економічної площини. Нині є чітка диференціація функціоналу та повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Органи виконавчої влади мають організаційно-коригуючі та контролюючі функції. Проте провідну роль у сфері енергоефективності, враховуючи процеси децентралізації, відіграють саме органи місцевого самоврядування.

Ключові слова: виконавча влада, органи місцевого самоврядування, енергоефективність, нормативно-правова база

ВСТУП

Виклики, які постали перед Україною в сучасних умовах, вимагають негайного переосмислення багатьох питань, які мають для нашої держави стратегічне значення. Серед них треба виділити такі: забезпечення гуманітарних потреб населення, збереження навколишнього середовища і, звичайно, енергоефективність. Енергоефективність – це багатовимірне поняття, що включає в себе відповідальне споживання енергетичних ресурсів (електричної енергії, тепла тощо), а також впровадження енергоефективних (заощадливих технологій). Якщо в першому випадку основний акцент робиться на інформаційних кампаніях для населення, де пропагуються принципи та прийоми енергоощадних технологій і правила користування енергоресурсами, то у другому випадку мова переважно йде саме про державну політику у цій сфері. Звичайно, провідну роль у процесі становлення енергоощадного споживання відіграє держава із загальнодержавними програмами та концепціями, проте, враховуючи процеси децентралізації і набуття значних повноважень та можливостей в окремих громадах, набуває актуальності питання визначення ролі та місця органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у цьому питанні. До того ж слід відзначити, що узагальнюючих праць з цього питання на сьогодні немає. Це додатково стимулює необхідність розгляду окресленої проблематики, а якщо враховувати, що це питання має неабияку вагу як в теоретичній, так і в практичній площині, важливість детального вивчення та висвітлення ролі органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері енергоефективності не викликає сумнівів.

МЕТА статті – визначення ролі органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у сфері енергоефективності.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення поставленої мети застосовано як спеціальні методи правознавства, так і загальнонаукові. Серед спеціальних методів правознавства слід виділити конкретно-соціологічний метод, який дає змогу на основі вивчення нормативно-правових документів досягнути поставленої мети; серед загальнонаукових – доречно назвати методи аналізу та синтезу, індукції

та дедукції. Окреслений комплекс методів повною мірою дає змогу досягнути поставленої мети.

РЕЗУЛЬТАТИ

Насамперед необхідно акцентувати увагу на тому, що окреслену проблему доцільно розглядати з двох позицій. В якості першої позиції слід визначити нормативно-правову, тобто проаналізувати законодавчі регулятори, які безпосередньо стосуються питання. Друга позиція лежить в соціально-економічній площині і має більш практикоорієнтоване підґрунтя. Розглянемо зазначену тематику крізь призму окреслених позицій.

Виходячи з того, що енергоефективність є однією з цілей сталого розвитку, то можна констатувати факт, що Україна офіційно приєдналась до імплементації ідей енергоефективності доволі нещодавно, а саме у 2019 р., коли видано відповідний Указ Президента [2]. Повне законодавче оформлення питання енергоефективності набуло 2021 р. після підписання відповідного Закону України [1]. Аналіз закону свідчить про необхідність розгляду питання ролі органів виконавчої влади у сфері енергоефективності на двох рівнях, а саме роль центральних органів виконавчої влади та роль місцевих державних адміністрацій.

Відповідно до Закону України «Про енергетичну ефективність» центральні органи виконавчої влади безпосередньо забезпечують формування державної політики у сфері енергоефективності, зокрема формування концепту державної політики стосовно енергоефективності та відповідальні за нормативно-правове регулювання цього питання. Головними векторами у сфері енергоефективності визначено: ефективне та заощадливе використання ресурсів паливно-енергетичного сектору, безпосередньо енергозбереження, активну розбудову інфраструктури для генерації енергії з відновлювальних джерел та використання альтернативного палива як у господарстві, так і промисловості. Головним завданням, яке покладено на центральні органи виконавчої влади, слід вважати розроблення та імплементацію Національного плану дій з енергоефективності, що затверджено Розпорядженням КМУ від 29 грудня 2021 р. № 1803-р «Про Національний план дій з енергоефективності на період до 2030 року» [0]. Цей план покликано врегулювати основні питання з впровадження енергоефективного

використання всіх наявних ресурсів. Зауважимо, що саме цей нормативно-правовий документ передбачає систематичну співпрацю з органами місцевого самоврядування як на етапі розробки документа, так і у площині його імплементації. Також значною перевагою Національного плану дій є його динамічність, а саме закріплений порядок його перегляду та корегування.

На рівні місцевих державних адміністрацій відбувається розроблення регіональних планів з імплементації Національного плану, також місцеві організації виконують важливу комунікативну функцію між органами місцевого самоврядування і центральними органами виконавчої влади. Зокрема, на місцеві державні адміністрації покладено функцію подачі пропозицій з корегування Національного плану до органів центральної виконавчої влади та надання пропозицій до органів місцевого самоврядування.

Фактично на органи виконавчої влади всіх рівнів покладено організаційні та регуляторні функції у сфері енергоефективності. Зовсім інші повноваження та можливості мають органи місцевого самоврядування, адже саме на цьому рівні відбувається імплементація загальнодержавних нормативно-правових актів. Зазначимо, що на сьогодні прийнято поділяти функції органів місцевого самоврядування на «безпосередні» та «опосередковані». До «безпосередніх» належить забезпечення житлово-комунальними послугами, зокрема постачання всіх необхідних ресурсів, особливо енергетичних, забезпечення функціонування громадського транспорту, забезпечення утримання та розвитку інфраструктури (дороги, будинки, благоустрій території тощо). До опосередкованих відносять такі як: адміністративні послуги, освіта, спорт, культура, медична допомога тощо [0, с. 17]. Отже, заходи з енергоефективності можна віднести до «безпосередніх» функцій органів місцевого самоврядування, бо забезпечення населення енергоресурсами є саме функцією органів місцевого самоврядування і те, як ці ресурси витратяться, залежить саме від них. Фактично, можна говорити, що головним суб'єктом імплементації загальнодержавного курсу на енергозбереження та енергоефективності є органи місцевого самоврядування. Відповідно до чинного законодавства до повноважень органів місцевого самоврядування у сфері енергоефективності належать: розроблення та затвердження місцевих енергетичних планів та цільових програм, прийняття рішень із запровадження енергетичного менеджменту, створення цільових фондів, безпосередня реалізація заходів з енергоефективності в населених пунктах, контроль виконання заходів (але тільки у разі фінансування відповідних заходів з місцевих бюджетів), моніторинг якості та результатів вжитих заходів.

Для виконання покладених на органи місцевого самоврядування функцій виділяють три типи заходів: просвітницькі, стимулювальні та примусові [0, с. 5]. До перших належить проведення інформаційних компаній з безпосередніми споживачами енергоресурсів, до других проведення різноманітних акцій, метою яких є отримання певних благ у разі виконання показників з енергоефективності. Нарешті до третіх, відносять виконання законів та підзаконних актів та контроль за їх виконанням. Саме в межах примусових заходів від-

бується постійна взаємодія органів місцевого самоврядування з органами виконавчої влади.

Окремо треба звернути увагу на енергетичний менеджмент, який також лежить в межах повноважень органів місцевого самоврядування. Відповідно до чинного законодавства заходи з підвищення енергоефективності та функціонування енергетичного менеджменту має бути передбачено у будівлях, в яких безпосередньо функціонують органи місцевого самоврядування [0, с. 5], що звичайно є дуже важливим кроком для реалізації систем енергоефективності в громадах загалом.

Отже, саме органи місцевого самоврядування є головним суб'єктом імплементації у сфері енергоефективності. На сьогодні саме органи місцевого самоврядування мають найбільше повноважень та інструментів для впровадження енергоефективних та енергоощадних систем. Доцільно наголосити, що саме органи місцевого самоврядування є найбільш зацікавленими у впровадженні енергоефективних систем і це спонукає до розгляду означеної проблеми у соціально-економічній площині.

Аналізуючи роль та повноваження органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в соціально-економічній площині доцільно з позиції тих переваг, які вони можуть отримати. Насамперед звернімо увагу на те, що зниження спожитку енергетичних ресурсів автоматично знижує залежність громад від імпорту енергоносіїв. Фактично це в разі збільшує автономію кожної окремої громади. Зниження спожитку енергоносіїв на підприємствах, установах та будинках дає змогу заощаджувати значні кошти, які можуть бути спрямовано на гуманітарну та соціальні сфери. До того ж багато проєктів енергоефективної сфери здійснюються або за рахунок державних субвенцій, або за рахунок коштів міжнародних донорів. Відтак, виникає ситуація, коли заходи з підвищення енергоефективності на місцях здійснюються не за рахунок місцевого бюджету, але зрештою ці заходи дають змогу заощаджувати значні кошти саме для місцевого бюджету. Важливим компонентом в економічному вимірі є робота з власниками підприємств, адже впровадження ними енергоефективних систем (навіть за підтримки залучених коштів чи коштів з місцевого бюджету) дасть змогу зменшити собівартість продукції. Це неодмінно призведе до підвищення конкурентоспроможності продукції і посилення позицій на ринку, а збільшення об'ємів реалізації продукції неодмінно призведе до наповнення місцевого бюджету. Також неможна оминати увагою такий аспект, як екологізація у громадах, бо заходи з підвищення енергоефективності дають змогу значно покращити стан навколишнього середовища. Отже, в соціально-економічній площині реалізація проєктів з енергоефективності має низку переваг. Зазначимо, що правове підґрунтя для отримання зазначених переваг вже є створеним в Україні і органи місцевого самоврядування мають відповідні повноваження для реалізації головної мети у сфері енергоефективності.

ВИСНОВКИ

Процеси децентралізації та набуття Україною статусу кандидата в члени ЄС є неодмінно стимулю-

ювальними факторами активного розвитку систем енергоефективності. Аналіз нормативно-правового поля засвідчив, що в Україні вже сформована законодавча база для повноцінної імплементації енергоефективних систем. Проведене дослідження засвідчує, що органи виконавчої влади (як центральні, так і місцеві) мають організаційно-регулювальні функції у цій сфері, тоді як органи місцевого самоврядування є головними суб'єктами імплементації енергоефективних систем. Провідну роль у сфері енергоефективності відіграють

саме органи місцевого самоврядування, адже на законодавчому рівні закріплено ті повноваження, які дають змогу реалізувати як загальнодержавні плани, так і мати власні ініціативи та проекти. Треба звернути увагу на те, що саме органи місцевого самоврядування доцільно розглядати і в якості найбільш зацікавленої сторони в реалізації енергоефективних систем, адже надає їм низку переваг у соціально-економічній сфері.

Список використаних джерел

1. Закон України від 21.10.2021 № 1818-IX «Про енергетичну ефективність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-20#Text>
2. Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>
3. Розпорядження КМУ від 29 грудня 2021 року № 1803-р «Про Національний план дій з енергоефективності на період до 2030 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1803-2021-r#Text>
4. Оцінка потреб об'єднаних територіальних громад для посилення ефективності управління енергією на місцевому рівні (за результатами дослідження). Західноукраїнський регіональний навчальний центр. 2017. 79 с.
5. Енергоефективність у регіональному вимірі. Проблеми та перспективи. Аналітична доповідь. Дніпропетровськ. 2014. 78 с. URL: <http://saee.gov.ua/uk/activity/plany-ta-zvity>
6. Рекомендації для органів місцевого самоврядування з впровадження енергоефективних заходів на рівні територіальних громад. Проект USAID «Підвищення ефективності роботи і підзвітності органів місцевого самоврядування» («ГОВЕРЛА»). 35 с. URL: <http://hoverla.org.ua>

References

1. Law of Ukraine dated October 21, 2021 № 1818-IX "On Energy Efficiency". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-20#Text> (in Ukrainian).
2. Decree of the President of Ukraine dated September 30, 2019 № 722/2019 "On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030" URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (in Ukrainian).
3. Decree of the CMU dated December 29, 2021 № 1803-r "On the National Energy Efficiency Action Plan for the period until 2030" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1803-2021-r#Text> (in Ukrainian).
4. Assessment of the needs of united territorial communities to strengthen the efficiency of energy management at the local level (according to the research results). Western Ukrainian regional training center. 2017. 79 p. (in Ukrainian).
5. Energy efficiency in the regional dimension. Problems and prospects. Analytical report. Dnipropetrovsk. 2014. 78 p. URL: <http://saee.gov.ua/uk/activity/plany-ta-zvity> (in Ukrainian).
6. Recommendations for local self-government bodies on the implementation of energy-efficient measures at the level of territorial communities. The USAID project "Improving the efficiency and accountability of local self-government bodies" ("HOVERLA"). 35 p. URL: <http://hoverla.org.ua> (in Ukrainian).

Volodymyr ZAKHARKEVYCH

postgraduate student, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-2676-9063>

e-mail: vova31000@gmail.com

THE ROLE OF EXECUTIVE AUTHORITIES AND LOCAL SELF-GOVERNMENT IN THE SPHERE OF ENSURING THE ENERGY EFFICIENCY

The purpose of the paper is to determine the role of executive power bodies and local self-government bodies in the field of energy efficiency. Disclosure of the specified problem is possible only in the complex, therefore, the analysis was carried out from the standpoint of regulatory and legal support and the socio-economic plane. To achieve the goal, both special and general scientific research methods were used. The paper analyzes the normative and legal framework regarding the specified issue. The performed analysis allows us to state that Ukraine has a fully formed legislative complex for the implementation of energy-efficient systems. Currently, there is a clear differentiation of the functions and powers of the executive power bodies and local self-government bodies. Central and local bodies of executive power have organizational, corrective and control functions. In particular, the National Energy Efficiency Action Plan is developed and adjusted by the central bodies of executive power, adjustments are made if necessary, and its implementation is monitored. In fact, the National Energy Efficiency Action Plan is the document that defines the key guidelines of the state in the field of energy efficiency. Purposeful activity of the state in this area is conditioned by both the current political and economic situation and the European vector of development. Local self-government bodies play a leading role in the field of energy efficiency. Taking into account the processes of decentralization, it is at the community level that plans and programs in the field of energy efficiency are implemented. It should be noted that acting as the main subject of the implementation of energy-efficient systems, communities receive the largest share of benefits in the socio-economic plane. The implementation of the action plan on energy efficiency is possible only under the conditions of the created system of cooperation and interaction of different levels of power structures.

Keywords: executive power, local self-government bodies, energy efficiency, legal framework